

MUSEUM REBILD

Årsskrift 2018

Museum Rebild. Rebildvej 25 B, Rebild, 9520 Skørping

Et tilbageblik på museumsåret 2018

Det har været et svært år rent museums-mæssigt for vort museum i Rebild. I den meget varme sommer har det været meget vanskeligt, at holde et godt besøgstal så højt, som vi kunne ønske. Det kan måske være en lille trøst, at alle danske museer har haft det samme problem.

Vi kan jo håbe at, 2019 bliver til det bedre. Vi har i hvert fald nogle ideer til at øge vort besøgstal. I 2018 har vi haft nogle samtaler med Restauratør Erik Eriksen i Top Karens Hus. Angående muligheden for at få nogle af Rebildselskabets effekter fra Blokhusemuseet flyttet over i Roldhøj. Så kan der laves en udgang fra krybskyttestuen og over til det nærmeste lokale i Roldhøj. Dette vil give flere muligheder for at koble udvandringen til Amerika sammen med vores plancheudstilling. Erik Eriksen vil så gerne låne Blokhuset til større selskaber i bytte med lokalet i Roldhøj. Vi afventer p.t. godkendelse fra den amerikanske del af Rebildselskabet bestyrelse til at flytte de større effekter. Vi håber på en afklaring af dette spørgsmål til april.

Vi har brugt en meget stor del af 2018 til at få undersøgt mulighederne for en permanent sammenlægning af de to museers samlinger i nogle nye lokaler på Rebild Museums grund. Vi har derfor i hele 2018 haft et samarbejde med firmaet BARK for at få samtlige muligheder undersøgt, inden vi kan begynde at søge de store fonde om penge til en sådan ombygning af vort museum. Fremtiden vil vise, hvordan mulighederne kan realiseres.

Museet har i 2018 i øvrigt haft flere arrangementer med skiftende besøgstal. Før Rebildfesten i juli lånte vi som sædvanligt det store telt på parkeringspladsen til det efterhånden traditionelle spillemandstræf, hvor flere orkestre spillede på skift i mange timer. Det var en fantastisk succes. De sædvanlige to dage i sidst i juli, hvor der blev afholdt husflidsdage gik også rigtig godt, men grundet det varme vejr kunne vi godt have ønsket os nogle flere gæster. De sædvanlige aktivitetsdage tre uger i juli og starten af august blev besøgt af en del interesserede gæster, der også kunne deltage i aktiviteterne.

Museet har også i 2018 flyttet om på nogle af ud-

stillingerne. Her i 2019 håber vi at kunne åbne et lille biblioteksudsalg på 1. salen.

Til slut vil jeg endnu engang minde om museets hjemmeside: www.spillemandsmuseet.dk. Hjemmesiden præsenterer et righoldigt udvalg af tilbud, der tilbydes museets gæster, både i form af udstillinger, men også de historiske informationer om Rold Skov området. Hjemmesiden opjusteres hele tiden. Museet er desuden også synligt på Facebook. Museum Rebild ønsker at rette en stor tak til alle, der på den ene eller anden har bidraget til at synliggøre museet som en levende kulturinstitution, det er. Tak til bestyrelse, personale, interessegrupper, frivillige og enkeltpersoner, der har bidraget til et spændende museumsår 2018.

Arnt Johansen

Formand

Mange bække små... Olivia på 8 år gav 5 kroner til MUSEUM REBILD af sine sommerferiepenge

Bestyrelse, personale m.v.

Bestyrelsen 2018

- Arnt Johansen, Skørping – formand og kasserer
- Per Nielsen, Lerkenfeldt – Næstformand
- Niels Jørn Østergård, Støvring – sekretær
- Hanne Hjortnæs, Støvring
- Arne Pedersen, Skørping
- Kaja Pedersen, Sørup
- Finn Jakobsen, Støvring
- Emborg Svendsen
- Egon Eltvæd, Astrup
- Britta Nielsen, Støvring
- Kai Bylling, Terndrup

Personale

- Niels Jørn Østergård, museumsinspektør
- Bodil Tvedegaard, museumsformidler (freelance)
- Niels Bundgaard, folkemusikarkivet (freelance)
- Hanne Jensen, regnskabsfører (freelance)

- Søren Kjærgaard, Digitalisering og film (freelance)
- Tommy Nielsen, webmaster (freelance)
- Lone Barner, servicemedarbejder
- Marianne Brøner, servicemedarbejder
- Lea Jacobsen, servicemedarbejder

Frivillige hjælpere

Bestyrelsen og en lang række af museets venner har ydet frivilligt arbejde ved aktiviteter, havepasning, håndværksarbejde, film-foto og lydoptagelser, hjemmeside, lettere konservering, renoverings- og magasinarbejde, museumspasning m.v. Museets cafe- og butikslaug har sammen med bestyrelsen stået for åbning og servicering i vinterhalvåret og de to sæsonmåneder, maj og september.

Årsskrift - redaktion

- Niels Jørn Østergård
- Bodil Tvedegaard
- Tommy Nielsen

Generalforsamling 2018

Musik, dans og arkiv.

Hver søndag eftermiddag spilles der op til gammeldans og folkedans i museets sal. På nær enkelte søndage omkring jul og nytår. Denne 67 årige tradition varetages af Rebild Spillemandslaug, der består af fire selvstændige orkestre. De fire orkestre spiller på skift op til søndagsdansen. Kun få steder i Danmark kendes i dag folkemusik- og dansetraditioner, der har rødder så lang tilbage i tiden. Det er ført videre fra slægtled til slægtled, og man kan faktisk sige at en stor del af rebildspillemandenes repertoire, også var aktuel i 1880 – 1915 – 1930 for blot at tage nogle tilfældige årstal. De fire orkestre viderefører traditionerne, både det overleverede, men også musik der er indsamlet blandt himmerlandske spillemande, og som igen kommer på programmet.

Museets onsdagsspillemand er et uddannelsesorkester, hvor interesserede kan tilegne sig erfaring og praksis, med hjælp af nogle af laugets rutinerede musikere og dermed være med til at videreføre himmelandsstraditionen. Onsdagsorkesteret tæller 14-16 medlemmer med blandet instrumentering. Her indlæres melodierne, der sættes 2. stemmer til og øves en god dansetakt. Der sættes også på at

spille musikken uden brug af noder, hvilket sætter musikanten i stand til at følge dansernes indsats på gulvet.

Den første søndag i måneden, undtagen sommerferien tilbydes familiedans, hvor børn, forældre og bedsteforældre leger, synger og danser sammen. Der kan ikke startes for tidligt. Her instruerer Karin Skovmand og Else Schmidt leder musikken.

Årets store folkemusikbegivenhed i Rebild er det tilbagevendende ”Rebild Folkemusiktræf”, der blev afholdt den 30. juni. Som tidligere i Rebildfestens store frokosttelt, ligesom husflidsteltet og salen var inddraget. Træffet var som så mange andre arrangementer begunstiget af det flotte sommervejr, og musikken og dansen trak mange gæster til Rebild. Medvirkende i træf 2018 var: Himmerlands danse og spillemandslaug, Vestjysk Musik og dans, Op’lev harmonikavennerne, Spillemandskredsen Nordjylland, Frederiksens orkester (Als), Rebild kvadrillen og kvadrilleorkesteret, Nibe Harmonika-klub og Rebild spillemandene. Der startes kl 13- og der spilles og danses indtil kl 22. Rækken af orkestre afbrydes af storspil på scenen hvor alle medvirkende og andre, udgør et stort orkester, og i 2018 måske Himmerlands største spillemandsorkester. Det er blevet et meget populært indslag. På museet var der workshop med himmerlandsmusik og op-

Rebildspillemandene på scenen ved årets folkemusiktræf

spil til storspillet i teltet. I husflidsteltet og i og omkring museet masser af buskspil, hvor man finder sammen i tilfældige grupper. Man kan vist roligt sige at Rebild og bakkerne denne dag var fyldt med liflig musik og underholdning.

Familiedans - i fuld fart.

For Rebild Folkemusikarkiv har det været et travlt år med digitalisering og indsamling. Digitaliseringen har i 2018 været koncentreret om ”den Fynske samling”. Folkemusikforeninger og laug på Fyn har afleveret en stor samling af lydoptagelser fra perioden omkr. 1970 – 2000, alle på kassettebånd, ca 200 stk. Optagelserne dække et meget bredt udsnit af folkemusikken på Fyn og det øvrige Danmark. På båndene høres en række gamle ”traditionelle” spillemænd, men også et antal nye folkemusikgrupper

fra denne tidsperiode, hvoraf flere ikke eksisterer mere. Udover at rumme megen traditionsmusik er samlingen også et spejlbillede af de bevægelser og nye grupper, som den fornyede interesse for dansk folkekultur i 1970'erne satte i gang. Mange unge greb til violinen og nye grupper opstod. Det har været vigtigt at få lavet denne digitalisering, også i betragtning af at kassettebånd er ret så forgængelige.

I 2018 bevilgede Veluxfonden penge til arkivet til indkøb af en ny og stor server, der dække vores lagringsbehov lang tid fremover. Ellers er det fremadrettede digitaliseringsarbejde en forsatte af arbejdet med den store Hogagersamling.

Ofte bruger vi begrebet – arkivet fra Hogager, og efterhånden er der vel ikke ret mange der ved hvad det egentlig var for en størrelse. I 1960'erne foretog arkivarerne på Dansk Folkemindesamling en lang række indsamlinger i Danmark – især lydoptagelser med spillemænd, visesangere og fortællere. Det gav en bevidsthed om at der stadig fandtes en levende folkekultur i Danmark, hvor traditionel sang og musik stadigvæk var en del af hverdagen for mange mennesker. Vigtige dele af disse indsamlinger blev præsenteret i radioudsendelser med titlen: Folk synger og spiller. Det var især arkivarerne Thorkild Knudsen og Svend Nielsen der

Dansere og onsdagsspillemænd i Rebildporten en lun sommeraften

formidle disse optagelser. Hos Thorkild Knudsen opstod ideen om at etablere en afdeling – en station af Folkemindesamlingen et eller andet sted i Danmark, hvor der kunne etableres et fælleskab mellem folk og forskere. Det blev så Hogager gamle skole, et stykke fra Holstebro. Her oprettedes det nye center, med Thorkild Knudsen som leder. Det åbnede i 1971. Samtidig fik man lavet en aftale med Kulturministeriet sådan at to af tidens mest betydningsfulde folkekunstnere kom på finansloven. Med forpligtigelse til at fungere som konsulenter for Folkemusikhuset. Det var to himmerlændinge, nemlig spillemanden Evald Thomsen og visesangeren Ingeborg Munch. Folkemusikhuset fik stor betydning i årene, her mødtes folkekulturen folk med forskere og indsamlere, i en form for arbejdsmæssigt fælleskab. Her blev udarbejdet publikationer omkring spillemandsmusikken, visesangen og ballader (middelalderlige sangdanse). Her skete direkte formidling både i huset men også rundt om i Danmark. Dansk folkekultur oplevede en ”revival” af en betragtelig størrelse. Her blev også lagt kimen til uddannelse, læring og det senere folkemusikkonservatorium. Folkemusikhuset indsamlede et

stort materiale til husets arkiv.

I 1995 ændredes husets til en selvejende institution, uden tilknytning til Folkemindesamlingen, men stadigvæk med opgaverne indsamling, udforskning og formidling af musikalsk folkekultur, som det var foregået siden etableringen. Driften af centeret overgik til Statens Musikråd og Holstebro kommune. Førstnævnte trak støtten væk omkring 2004-05 og centeret måtte lukke. Efter nedlukningen blev arkivet flyttet til Rebild Kommune og Museum Rebild. Bl.a. omkring 5000 lydbånd, bibliotek, publikationer, fotos, nodesamlinger osv. Det er denne samling som arkivet i Rebild nu arbejder med at digitalisere. Der fulgte ikke driftsmidler med, det meste af arbejdet med arkivet foregår med frivillig arbejdskraft. Det meget store materiale fra Hogager, Museum Rebilds egne samlinger samt ny tilgang betyder at Rebild Folkemusikarkiv i dag er landsdækkende og et betydende arkiv indenfor dansk musikalsk folkekultur.

Onsdagsspillemandene

Indsamling, bearbejdning og formidling

Museet lægger stor vægt på at formidle de gode historier fra Rold Skovområdet. Den røde tråd i turen igennem de forskellige udstillingsrum tager da også udgangspunkt i skovlandets kulturhistorie, suppleret med mere tematiserede udstillinger, hvor vi de senere år har fokuseret på udvandrerrhistorien samt den meget populære fotoudstilling, "Fræer 1954". Udvandrerrhistorien er blevet mere nærværende, dels som en del af Rold Skov musernes store fælles satsning, "Nye Horisonter", men også set i sammenhæng med de planer der foregår omkring etablering af et nyt Museum Rebild. Rold Skov museerne består af Rebildcenteret/Thingbæk Kalkmøner, Blokhusmuseet og Museum Rebild. Netværket arbejder også med fælles markedsføring og salg af de såkaldte museumspakker, hvor man for et vist beløb kan opleve alle 3 museer. De gode historier fra Rold Skov området har gennem årene bidraget til markedsføringen og tilbuddene til de turister der besøger vores dejlige område. Mon ikke de fleste på et eller andet tidspunkt hører om 1800 tallets røverbander i Rold Skov, og krybskyttehistorierne ikke at forglemme. Det giver formidlingen en vis kolorit at vi har disse mange beretninger. Det er så heldigt at Museum Rebild i sine udstillinger viser en række af de originale efterladenskaber med tilknytning til både røvere og krybskytter. Et par sabler har været brugt ved et røveroverfald i 1834 og heldigvis har vi også både våben og tilbehør med tilknytning til krybskytterne – bl.a. Artillerist Niels og Lars Kjær. Også træskærereren og jæger Villiam Blichers ålejern er kommet på museum. Mon ikke det har haft en vis fortid i "fiskemulighederne" i Lindenberg å.

Fræer 1954, fotoudstillingen med 75 portrætfotos af landsbyen Fræers befolkning anno 1954 har stadig stor bevågenhed. Det er landbymiljøet, der står på grænsen mellem den "gamle tid" hvor der var liv og aktiviteter i landsbyen og tillige stadigvæk mange unge mennesker, bl.a. karle og piger på gårdene. Fra 1960'erne tager udviklingen fart med afvandring, landbrugets mekanisering og senere hen lukning af skolen og butikker. Det lykkedes for os at udvide udstillingen til at omfatte glimt af det sociale liv i landsbyen, små og store begivenheder. Niels Erichsen kunne igen bidrage med fotos, og andre er blevet lånt hos private. Det gav et supplement med plancher der fortæller om arbejdet i

landbruget (roerne, høsten, i stalden osv.), høstfest, majbøg, julen, familiefester og begravelse.

Museet har med hjælp af fotograf Kjeld Thomsen lavet fotodokumentation af skovfogedboligen i Skørping Holme og en af de gamle gårde i Gl. Skørping. Begge lokaliteter står tomme, og skovfogedboligen bliver sandsynligvis revet ned. Der er på sin vis tale om kulturmiljøer, der forsvinder, og som det giver god mening at dokumentere. Mange af egnens oprindelige landhuse er stort set væk, og burde nok have været genstand for en nærmere beskrivelse.

Der arbejdes løbende med museets samlinger med henblik på at lave en kvalificering og sortering af de mange ting der er indsamlet igennem årene. Princippet har som regel været at museet har hjemtaget det meste af det som der løbende er blevet tilbudt. Det kaldes også "passiv indsamling" – til forskel for projekter hvor vi målrettet går efter særlige genstandsområder. For det meste er der lavet aftale med de folk som donerer genstand og arkivalier til os, at vi forbeholder os retten til en vis udvælgelse og sortering. Det har så også betydet at museets magasiner er og har været overfyldt med genstande. Der er en sortering i fuld gang, og det viser sig faktisk at en hel del af det der opbevares på magasinerne er uden provenu, dvs. at der hverken er givet eller medfølgende dokumentation. I disse tilfælde kan vi uden videre foretage en kassation. Når der er taler om dubletter og genstande uden relevans for museets formål, skal der en nærmere analyse til, inden der foretages udskillelse. Det handler om at få bevaret de bedste ting, med den bedst mulige dokumentation, til sikring af kulturarven på lang sigt.

Museum Rebild fortæller spændende historier fra Rold Skov.

Røverne fra Rold. – et overfald i 1834. Niels Jørn Østergård

Rold røverne er både sagn, fortællinger og barsk virkelighed. Til sagnene hører fortællinger om røverhuler i skoven, med udspændte snore over vejen forbundet med en ”sølvklokke” der kunne advisere røverne om mulige vejfarende. Disse sagn kendes fra hele Europa. Nogle af 1300 tallets borge i Himmerland blev også kaldet ”røverborge”, a la Egholm i Skørping Holme. Virkeligheden blev en anden. I starten af 1800 tallet, blev Nord- og Midtjylland hærget af en række røverbander, hvoraf flere havde tilknytning til Rold Skov området. Disse bander udførte grov kriminalitet med voldelige overfald og tyverier. Flere hundrede personer med tilknytning til disse bander blev dømt ved ”Den Store Ålborgske Justitssag 1837 – 1844”. Historien om røverne levede videre i eftertiden i litteraturen, sange, musik, teater, reklamer osv. Kendt blev navne som ”Bettefanden”, ”Pertronillen”, Lorenz Meier m.fl. I dag kan der bestilles underholdende røveroverfald på det stedlige turistkontor.

Museum Rebild kan som det eneste museum vise noget konkret om røveroverfaldene, idet museet udstiller 2 sabler, der har været brugt ved et overfald i skoven. Teksten til sablerne er følgende:” I 1834 kørte fæstegårdmand Christoffer Kjeldsen igennem Rold Skov på vej til sit hjem i Håls. Han havde været i Hobro til marked. Pludselig bliver han angrebet af to røvere. Den ene greb fast i hestens hovedtøj og han ville springe op bag i vognen. Men Christoffer var dem en kende for hurtig, han greb pisken og drev hestene frem. Den røver der havde fat i hestene måtte slippe, og den anden bag i vognen faldt af. Da handelsmanden nåede hjem fandt han to sabler bag i vognen. Den ene lå i bunden af vognen og den anden var med stor kraft kastet ind bagved agerstolen. Sablerne og beretningerne gik sidenhen i arv i familien Langeland/Brøndum, hvorfra de kom til museet”. Der er sidenhen lavet søgning hos familien, i slægtsbøger, tilgængelige kilder mv, der verificerer historien.

Ill.: Helge Qvistorff

Nyt fra Samlingerne

2018 har ikke budt på større afleveringer, nævnes skal bl.a.

Occarina-har tilhørt post Marinus Christensen, Sejlstrup. Arkivet fra Spillemandskredsen Ringkøbing amt er afleveret til Rebild arkivet.

Lokalhistorisk samling

Maleri af Rebild bakker-kunstner Børge Bay. Årgang 5 af tidskriftet, Den danske bondeven 1840, Juledug-servietter fra omkr. 1950 – et keramisk dørskilt- har tilhørt pottemager Lind. Adressebøgerne har tilhørt den nu nedlagte Ålborg amts Husflidskreds.

Jagt og Skovbrug.

Jagtgevær – har tilhørt Hede Knud, Rebild Skovhuse. Hustegninger fra statsskovdistriktet (i kopi fra lokalarkivet i Skørping). Bøger, fotos, optegnelser mv - har tilhørt skovfogedfamilien Andersen, Skørping Holme, heriblandt også rester af en lædersko, fundet på borgen Egholm.-

Musikafdelingen og folkemusikarkivet.

Folkedanserinstruktør Niels Ibsens efterladenskaber – Djursland. Noder fra Justesen familien i Arden. En nodebog-Rasmus Thomsen, Nøtten.

En meget fin gave kom til os i februar 2018. Ole Stevens Larsen, tidligere administrerende direktør for Aalborg Portland forærede Museum Rebild disse fine originalgenstande fra den oprindelige befolkning i Navajo og Hopireservaterne i Arizona i Nordamerika. Portrættet er af høvdingen Charlie Potato, fotograferet af den kendte fotograf og senator Barry Goldwater, og signeret af samme.

Årets Aktiviteter

År 2018 blev den varmeste i mands minde. En he-debølge der varede det meste af sommeren. Det fik selvfølgelig betydning for tilslutningen til årets aktiviteter. Hede-bølge har aldrig været godt for turist-destinationen Rebild, og i årene bagud har der da været perioder med høje varmegrader. Erfarings-mæssigt har disse perioder også slækket på antallet af turister i bakkerne. Men 2018 var ekstrem og vist ikke tidligere oplevet. Aktivitetshjulet på Museum Rebild fulgte dog det vanlige mønster, og heldigvis har vores arrangementer været pænt besøgt. På nær de store husflidsdage i slutningen af juli, der nok har haft sit laveste niveau.

Savværket på Vedsted Skovhus har deres første åben hus i maj – og siden i sidste weekend af efter-årsferien uge 42. Desuden holder savværkslauget åbent i forbindelse med kulsvidningsdagen der var den 9. juni. Flere grupper og selskaber har besøgt savværksmuseet i løbet af året.

Majstang og Rebilfest er faste tilbud. Folkemu-siktræffet er omtalt under afsnit musik, dans og arkiv. Når det gule husflidstelt er sat ved siden af museet, er det tegn på at sommeraktiviteterne står

Spil og hygge mens majstangen pyntes

for døren. De to uger efter Rebilfesten, tilbyder vi værkstedsaktiviteter hvor der sker aktivering. Gæsterne får selv lov til at prøve, og får endda en lille ting med hjem. I uge 28 stod savværkslauget for

værkstedet. Her kunne der laves fuglekasser, stylder og forskellige spil. Og det hele sammen med Bir-the Frederiksens rebslageri. I uge 29 laves der glas-smykker, der både fremstilles og brændes samme dag. Der er mulighed for halmarbejde, eller løbbin-ding som det hed før hen i tiden. Også her kunne man få en lille selvlavet dekoration med hjem. I uge 30 var det så de store husflidsdage, med en lang række husflidsfolk og håndværkere. Et arrangement der har kørt i mange år. Der arbejdes med tekstile fag, trædrejning, patchwork, børstenbinding m.v. Det kneb i år med tilstrækkelig antal aktører, og he-debølgen gik ud over besøgstallet. Der er planer om en revurdering af dette arrangement.

Populært var de 5 aftener med onsdagsdans, der så nød godt det gode vejr, hvor der spilles og danses udendørs på Portens store terrasse.

Gammel jul i Rebild

Søndag den 2. december begyndte julen at præge aktiviteterne. Her afvikles det store udendørs ju-lemarked, som museet nu har koblet sig på. Tidli-gere tilbød museet sin julestue om lørdagen. Nu er det slået sammen med Turistforeningens og Rebild Borgerforenings store julemarked. Det har øget besøgstallet på museet hvor der som tidligere er værksteder med juleprægede aktiviteter. I 2018 blev det til ca. 350 besøgende i museet. Da der ikke ta-ges entre denne dag forsøger vi at få solgt godt med gløgg, æbleskiver og vafler.

For anden gang tilbød vi Gammel Jul i Rebild, nemlig søndag den 16. december. Det er lidt anderledes julestue, hvor der fokuseres på julens oprindelige traditioner, med julemusik, dans om juletræet, julehistorie, optog med helligtrekongersstjernen, juleklip, pyntede juletræer fra forskellige perioder, og enkelte værksteder. Bageværkstedet kunne fornemmes i hele huset, med de dejligste nybagte småkager og pebernødder. Der var 3 værksteder mere, nemlig lysestøbning, keramik og halmbinding. En fin dag med god tilslutning.

I løbet af sommeren afholder seniordanserne flere aftener med dans og kaffebord. I Vinterhalvåret tilbyder Rebildkvadrillen to liegstow aftener, og endelig er salen i brug til seniordans og seniorgymnastik i hele vinterhalvåret.

Fremstilling af reb på husflidsdagene

Efterårets ekskursion til Tulsted og Torup Kirke

Rebildskatten. Foto: Lennart Larsen

Besøg af en 3. klasse fra Skørping Skole. En hel formiddag med formidling om Danmarks oldtid og med speciel fokus på Rebild Skatten.

Museumssavværket, af Per Nielsen.

2018 på savværket var et lidt stille år, og dog, vi har fået et nyt medlem men samtidig har vi måttet sige farvel til et på grund af andre interesser.

I løbet af året har vi haft ca. 470 gæster, et par disse gav kontakt til et gammelt savværk som er beliggende i Hannerup ved Hobro. Her var der oprindeligt et savværk beliggende ved og tilhørende Hannerupgård. Dette bliver i 1942 solgt og flyttet over på en samtidig udstykket parcel fra Hannerupgård, på den sydlige side af Hannerup Skovvej. I starten blev det drevet af en jævnstrømsmotor, men i 1948 køber man en encylindret Deutz diesel motor på 32 hk. Den havde været brugt til at trække et mølleanlæg i den lokale brugsforening. Denne motor leverede kraft til drift af to typer langtømmer save indtil savværket lukkede i 1987. I 2017 bliver det af

Tommy Brøndum købt tilbage til Hannerupgård. Savværket fik træet de savede fra Hannerup og Brøndum skove, det man primært lavede var bygningstømmer, samt produktion af frugtkasser til de lokale.

Lauget fik en aftale om at måtte komme ned og se dette anlæg, og eventuelt sætte det i drift igen. Det blev i første omgang undertegnede sammen med Else som tog derved og som i samarbejde med den nye ejer afprøvede det. Efterfølgende har lauget her en lørdag i februar været ude at køre med anlægget efter ønske fra ejerne og laugets medlemmer. Det blev en oplevelsesrig og fornøjelig dag i Hannerup. I forbindelse med disse besøg har vi fået historien, samt lavet billedokumentation af stedet, desuden et par videoklip af savene i gang.

Projekt Museum Rebild

For projekt Museum Rebild har 2018 været et travlt år med konsulentbistand fra firmaet Bark, udarbejdelse af vedtægter for det nye museum, samt inspirationsbesøg på udvandrermuseer i Sverige, Tyskland og USA. Planlægningen i 2017 skitserede en helt ny museumsbygning – med forskellige modeller på indretning og arkitektur, desuden nogle tanker om helhedsplanlægning af hele miljøet omkring parkeringspladsen. Til sidst nævnte kan tilføjes at der nu er etableret en legeplads, hvor den tidligere toiletbygning var – og der er bygget en meget fornem overdækket bålhytte, lige nedenfor trappenedgangen til bakkerne.

Styregruppen for det nye museum har besøgt udenlandske udvandrermuseer i 2018, nemlig Sveriges udvandrermuseum i Växjö samt de tyske udvandrermuseer i Bremerhafen og Hamborg. Endvidere udvandrermuseer i Irland og USA (Elkhorn). Alle meget store og forskellige museer, med forskellige organisatoriske baggrunde, og en formidling lige fra helt traditionel opstilling til meget moderne visuelle formidlingsformer. Alt i alt meget inspirerende og givtige besøg, der satte mange tanker i gang.

I juni måned afleverede udviklingsfirmaet Bark sin rapport med titlen: Forundersøgelse af forretningsgrundlag for Museum Rebild. Forud for denne rapport ligger en række møder og interviews med nøglepersoner internt og eksternt i lokalområdet, samt turismemæssige og museumsrelaterede organisationer og institutioner i regionen. Der er eksakte bud på drift og anlæg i rapporten, ligesom der fokuseres på organisation, ressourcebehov, samt marked og målgrupper. Det anbefales at der fokuseres på formidling, udstilling og aktiviteter omkring udvandrertællingen, sådan at Museum Rebilds forskellige temaer som fattigdom, lokalhistorie og folkekultur flettes ind i en overordnet ramme om udvandring, der vil sikre et helstøbt formidlingskoncept. Det anbefales også at bygningens arkitektur, både indvendig og udvendig, skal være en del af attraktionen. Desuden at formidlingslokalerne får en fleksibel indretning, med muligheder for fornyelse og spændende særudstillinger.

Der præsenteres en organisationsmodel, med etablering af den nye selvejende institution Museum Rebild. Der er udarbejdet vedtægter, med juridisk bistand. Museum Rebilds museumsforening og Rebildselskabet er de to parter der etablerer den nye institution, og blandt disse to foreningens bestyrelser vælges styrelsen for det nye Museum, der vil varetage driften af museet.

Med baggrund i rapporten fra Bark er der udarbejdet et mere afgrænset formidlingskoncept, der bl.a. skal være en del af ansøgningsgrundlaget for de fonde som skal kontaktes om projektet. I planlægningen for det nye museum skal udstillingerne i Blokhuset flyttes til den nye museumsbygning, sådan at Blokhuset vil kunne bruges til andre formål, eks. foredrag, musik, selskaber m.v., dog sådan at der stadigvæk er udstillinger i bygningen. Bark har anbefalet at denne løsning sættes i værk allerede nu, for at prøve modellen af, for anden anvendelse af Blokhuset. Der har sidst på året været nogle sonderinger med restauratør Erik Eriksen om disse planer.

Den aktuelle del af det videre forløb er færdiggørelse af rapporter – dvs. trykning i flot layout til brug for ansøgninger. Godkendelse af vedtægter, således at den nye institution kan stiftes. Denne proces foregår i den første halvdel af 2019 – med behandling på Museum Rebilds museumsforenings generalforsamling i marts og for Rebildselskabet, på deres årsmøde i USA, i april måned.

En lille delegation besøgte Udvandrernes hus i Växjö i Sverige for at få inspiration til vores kommende nye museum

Ulvetider

Ulven er tilbage i Danmark, og debatten raser mellem tilhængere og modstandere om betimeligheden af at dette store dyr atter bliver en del af dansk natur. Ulven er fredet og må ikke jages eller nedskydes. Siden 1840'erne har Danmark været ulvefrit, måske på nær enkelte der på strejftog har krydset grænsen. At ulven i tidligere tider har været en pestilens for bønder og jagtherrer, vidner en lang række af forordninger og kongelige befalinger. Ulvene angreb både bøndernes husdyr men også hjortebestanden. Hvor der i disse tider var dødsstraf for krybskytteri, måtte alle gribe til våben for komme ulvene til livs.

Problemet ser ud til have været størst i Jylland, med de store øde landområder. Det blev ikke mindre af 1600 tallets mange krige og besættelser af fremmede tropper, der brandskattede og mishandlede befolkningen, der ofte flygtede fra deres bostavn, for at komme i sikkerhed. En jagtforordning af 1688, indførte et præmieringssystem, sådan at der udbetaltes en dusør på 4 rigsdaler for hver uld der blev aflivet, og afleveret til det stedlige ting, med ophængning i tingets galge. Ulveunger honoreredes med 1 rigsdaler. Det skal dog tilføjes at finansieringen af dette pæne honorar, blev taget af en ekstraskat der blev pålagt bønderne, netop til dette formål.

Foranstaltninger tog til i løbet af 1700 tallet, og hvert år arrangeredes der rundt om i Jylland direkte klapjagter på ulvebestanden. Det har været ret så effektivt og i starten af 1800 tallet gøres der allerede opmærksomt på at nu er den sidste ulv nedskudt. Men hvilken og hvornår er der uenighed om. Artikler i datidens aviser og overleveringer peger på tiden omkring 1840. I følge Ålborg Stiftstidende marts 1841 skød en bonde i Suldrup, dette år en ulv, hvorfor han af øvrigheden fik en præmie. Forskellige "eksperter" mente dog efter at have set skindet, at det var en stor hund. En af folkemindesamleren Evalds Tang Christensens store meddelere, træskomanden Jens Kristiansen i Ersted (Årdestrup sogn), fortalte også historien om den sidste ulv i Rold Skov. Den blev nemlig skudt af Jens' far, Jens Tved, der havde været "kyrrasier ved de Hossens hejstfolk". Han skød ulven nedenfor Røde Mølle. I

Rebild Bakker ligger "Uhlhvollet", som et flere alen dybt skarpt afgrænset hul, øjensynlig frembragt af mennesker. Her skulle der ifølge beretning fra Chr. Hyldgaard i Rebild (fortalt til skovrider Poul Lorenzen) været gravet en ulv ud med tre unger omkring 1840. Hyldgaards egen bedstefar havde været med til det.

En anden lokalitet, "Ulvesigen" i Rold Skov har også sit eget sagn om ulve. En sig er en fugtig lavning eller eng i skoven. Her forfulgte ulven en vogn og angreb hestene "som de skar fra", dvs. at folkene i vognen skar skaglerne over. Hestene flygtede da, forfulgt af ulven, indtil de kom til sigen. Der sank hestene i, så ulven tog dem. Derfor kaldes sigen for Ulvesigen.

Denne type historier og sagn om ulve og ulvehuller findes mange steder i Jylland. Hullerne blev gravet som fælder, idet man lagde ris over, og placerede lokkemad på en sådan måde at ulven ville falde i hullet, når den tog maden. Det er omkring sådanne ulvefælder der knytter sig sagn om særlige hændelser og dramatiske ulvejagter. Heriblandt også nogle hvori spillemænd kom til at spille en, omend noget ufrivillig hovedrolle. De følgende beretninger er alle fra folkemindesamleren Evald Tang Christensens indsamlinger (E.T. Christensen 1843 - 1929). På sine utallige vandringer, især i 2. halvdel af 1800tallet indsamlede han i tusindvis af sagn, beretninger, folkeviser m.v. En stor del af dette materiale udgav han på eget forlag i snesevis af bøger og hæfter. Følgende sagn omhandler ulve og spillemænd i Nordjylland og et enkelt fra Djursland.

Her har både været vildsvin og ulve i gammel tid. En spillemænd der en nat gik fra Rimsø og her til Gjerrild (Djursland), faldt i en ulvegrav her sønden for Benzon på et sted, de endnu kalder Ulvegrawsmoled, og lidt derefter kom også en ulv ud på vippeladet og faldt ned til ham. For at frelse sit liv gav han sig til at spille for den, og da folk kom om morgenen, stod han i det ene hjørne af graven og ulven i det andet hjørne og så på hinanden.

En mand i Understed havde lavet sig en ulvegrav. Han havde lagt ris over hullet og så en grøntørv, og der kommer en spillemand og falder ned i hullet. Lidt efter kommer ulven og falder også derned. Den gjorde tegn til at den ville gøre ham fortræd, men så tog han fiolen og gav sig til at spille, og hver gang den nærmede sig spillede han et nyt stykke. Så krøb den hen i det modsatte hjørne af graven. Så spillede han til, at han om morgenen ikke havde uden en streng tilbage. Noget efter faldt også en gammel kone derned, hun kom gående med en krukke mælk. Nu sad de der ved hinanden, til manden der havde lavet graven kom derhen og fik dem trukket op og ulven slået ihjel.

Der er endnu en gård i Voer sogn der hedder Ulvegraven, og en i Dronninglund sogn hedder også Ulvegraven. Den er op i skellet til Ulsted sogn. En spillemand her i sognet gik fra et gilde, og så kom ulven efter ham, og han kunne ikke komme fra dem eller op i et træ. Så gav han sig til at spille og gik baglæns og spillede og ulvene blev til sidst kede af det og løb.

Der gik engang om natten en spillemand fra et gilde i Bjergby nord for Hjørring til sit hjem i Bagterp, syd for Hjørring. Da han var i nærheden af Bagterp, hørte han ulve tude og mærkede at en flok fulgte hans spor. Han søgte ind over markerne, men ulvene nåede ham snart, og han troede sig fortabt. Da stod han for en dyb grøft, der kastede han sig ned og begyndte at spille på sin medhavende violin. Ulvene standsede og tav, men snart hylede de igen, og nærmede sig langsomt. Manden spillede som strengene skulle bryde, og sådan gik det, til det lysnede i øst og folk i byen kom op. De hørte musikken, forstod der var nød på færde, ilede derud og skræmmede ulvene, og manden var frelst. Grøften hedder den dag i dag Ulvegraven.

Kilder:

- Poul Lorenzen: Jagt og Vildt 1930
- Evald Tang Christensen: Det Jyske Almueliv (udkom 1891 - 1905).

Med tilladelse fra Tidsskriftet Skalk. Illustration Jørgen Kraglund

Klappere på ulvestorjagt, udstyret med både plejl, fork og tromme. Fra Tämtzer, 1682

Skøring Holme af Bodil Tvedegaard og Niels Jørn Østergård

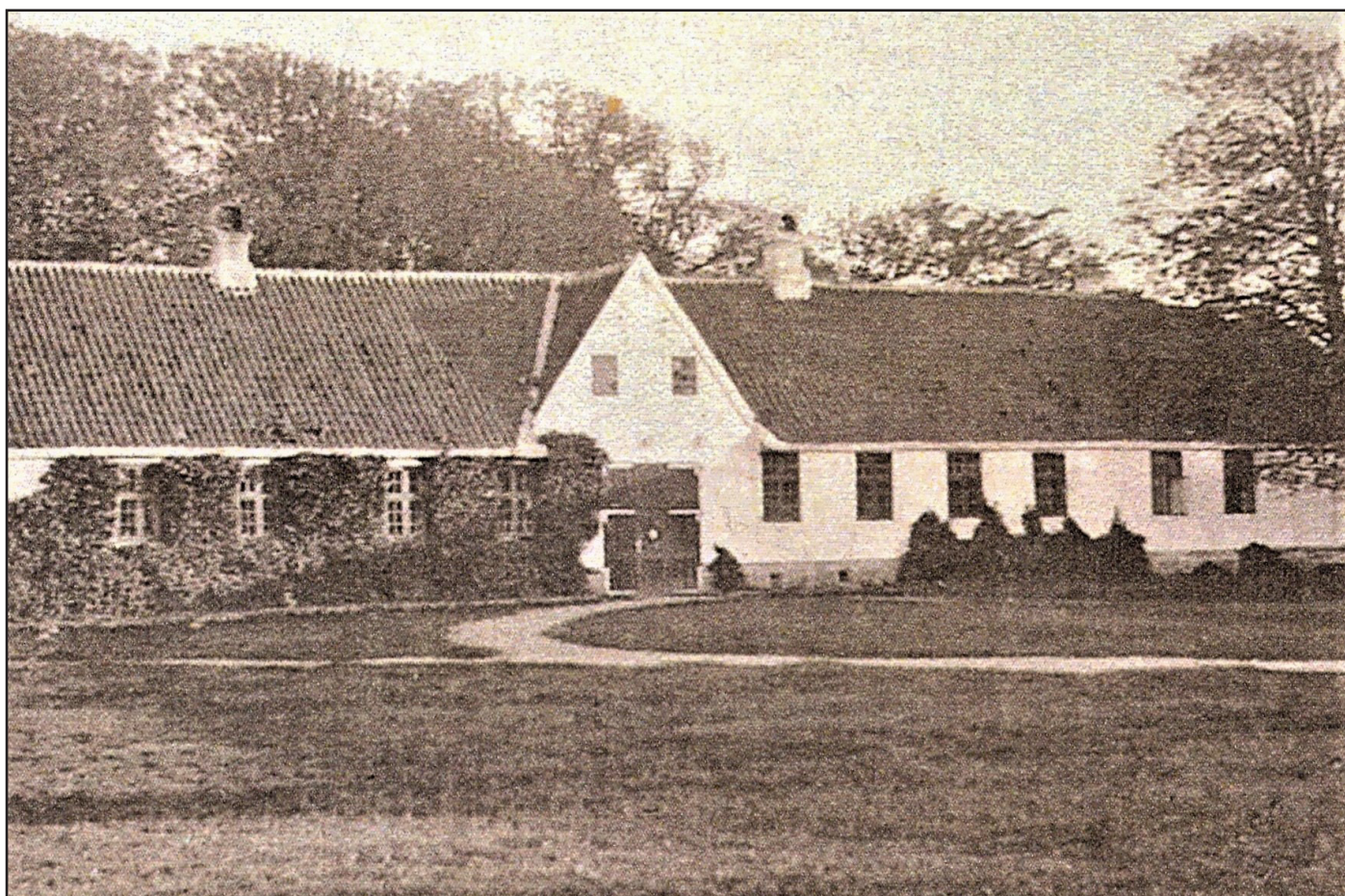
For Museum Rebilds venner vil det være bekendt, at museet igennem udstillinger og artikler over flere år har beskæftiget sig med både borgstedet Egholm i Gl. Skørping enge og hovedgården Buderupholm. Senest i 2017 artiklen ”Guvernanten på Buderupholm”. At vi, ved nu nyt indkommet materiale fra dødsboet efter Oda Andersen på Skørpingholme, fik alting til at gå op i højere enhed mellem de tre steder, var en stor glæde og til stor inspiration for os. Vi vidste selvfølgelig på det overordnede plan, at disse tre lokaliteter var sammenhørende igennem ejerskab, men nu kunne der også knyttes personlige relationer mellem tre lokaliteter.

Gennem det indkomne materiale -som breve, skøder, attester, avisudklip, fotos gennem næsten et helt århundrede samt en samling af historiske kilder og enkelte genstande fik vi et helt unikt billede af livet i skovfogedhuset på Skørping Holme, men også glimt fra godset Buderupholms historie, og nogle af de mennesker der har haft deres gang, og

været en del af godsdriften.

I 1826 overtog staten godset Buderupholm for manglende skatteindbetalinger, og staten er godsejer frem til 1842. Til godset hører store skovarealer omkring Skørping og Rebild. Staten beslutter at oprette et statsligt skovdistrikt, ”Den kongelige buderupholmske Skovdomæne”, senere Buderupholm Statsskovdistrikt. Der udskilles ca. 1300 td. land skov. Den øvrige del af godset sælges i 1842 til H.F. Rubner og Frederik Anthon Birch Dahl. Sidstnævnte bliver eneejer i 1847.

Dahl var født på Århus mølle, og en bror Thorkild Dahl sad på Moesgård gods ved Århus, og beklædte samtidig stillingen som stiftsamtmand. Trods udskillelsen af store dele af Buderupholms skove, hørte godset stadigvæk til et af Himmerlands store godser med ca. 1400 td. land, inklusive avlsgården Teglgården m.v. Godset beholdt flere skovparter, bl.a. Lunden, Skadsholm, Holmene og Teglgårdens

Buderupholm.

Kortet viser placeringen af de tre lokaliteter: Egholm, Skørpingholme og Buderupholm

skove. Omring 300 td. land skov. Engene med borg-ruinen Egholm hører også til godset. Frederik Dahl overtager efter faderen i 1863, og driver godset indtil det sælges ud af familien i 1914.

Godsdriften på Buderupholm har krævet et stort folkehold, til arbejdet i mark og stald, og til hjælp i hovedbygningen. I 1890 er der en besætning på 100 køer plus opdræt og eget mejeri. I 1885 ansætter godsejer Dahl, Peder Andersen som skovfoged og skovbestyrer for godsets tilbageblevne skove. Tillige er Peder Andersen vandsynsmand, hvilket kunne være nødvendigt med de store engarealer til Lindenborg å, med grøfter og afvanding. Andersen er en kvalificeret mand i stillingen, da han er uddannet skovfoged. Slægten Andersen har sit udspring i

Peder og Nicoline Andersen med børn og hunde.

Peder Andersen som jæger - og forstmand på Buderupholm

Them sogn i nærheden af Silkeborg. Her finder vi Peder Andersen som søn af forældrene skovløber Anders Andersen og Nikoline Christensen i Myrehuset. Som sin far og bedstefar følger han skovfaget og bliver som kongelig forst-og jagtelev gennem mere end 10 år uddannet som skovfoged på Silkeborg Statsdistrikt. I 1885 modtager han lærebrev fra forstråd H.J. Hansen på Buderupholm Distrikt, skovrider på stedet igennem 48 år.

Efter endt uddannelse i Rold Skov kommer Peder

Skørping Holme 1891, Peder og Nicoline Andersen

Andersen til Sindal og arbejder under godsejer Lorentzen. Han forelsker sig i stedets unge mejerske Nikoline Christensen, og de rejser begge derfra og bliver gift i 1885 i Skørping kirke i Gl. Skørping. Peder Andersen ansættes af godsejer Frederik Dahl på Buderupholm, som skovfoged og skovbestyrer for godsets skove. Peder Andersen bliver på denne post gennem 30 år, fra 1885 - 1915. Familien flytter ind i skovfogedboligen på Skørpingholme, herfra varetages nu arbejdet med godsets skove, der måske også har omfattet nyttilplantning af diverse he-dearealer. På et tidspunkt har han oprettet en planteskole på Holmene, antagelig på Holmegården. Peder Andersen udtrykker i breve sit samarbejde med godsejereparret Frederik og Bothilde Dahl som særdeles godt.

I 1912 sælger godsejer Dahl Teggården fra. Den havde siden 1775 været hørende ind under Buderupholm. Peder Andersen fortsætter dog som skovfoged på Teglgården indtil 1923. I 1915 køber Peder Andersen skovfogedboligen med tre tønder land mark og tre tdr. land med skov, og 4 tdr. land eng med borgruinen Egholm. Godsejer Dahl sælger Buderupholm omkring 1914, og de efterføl-

Folkeholdet på Buderupholm i slutningen af 1800-tallet. (Vi mangler navne).

gende ejere begynder at sælge parceller fra. Skovfoged Andersen køber bl.a. mere skov. Skovfoged Andersen dør i 1925, og skovfogedstedet går i arv til sønnen Adolf Andersen født 1895. Han var gift med Anna Bols født 1895. De drev skovbrug fra ejendommen, og oprettede bl.a. et savværk. To af deres børn, nemlig Carl Adolf Andersen, født 1930 og Oda Andersen, født 1928, blev de sidste af skovfogedfamilien på Skørping Holme.

Skørping Holme februar 2019

Buderupholm gods havde skiftende ejere, indtil læge Viggo E. Schjerup (død 1933), hvis arvinger solgte jorden til Jordlovsudvalget, til udstykning. Hvilket rækken af husmandsbrug vidner om. Hovedbygningen og park blev købt af Th. Jacobsen, Ålborg - og ejes i dag af Hanne Dall.

Kilder

- Trap Danmark 1964
- Arkivet fra skovfogedboligen på Skørping Holme.

Jagtselskab, Rold Skov. Øverste række, nr. 4 fra højre: Skovfoged Peter Andersen, Skørping Holme. (Vi mangler navne)

STØT MUSEET

Vi behøver de lokales støtte - til vores fremtid

BLIV MEDLEM AF Museum Rebild

KONTINGENT FOR 2019:

ENKELTPERSONER 100 KR. PAR 150 KR.

*Du får årsskrift, kalender og gratis adgang til museet på hverdage
(dog ikke ved særarrangementer)*

Nyt tilbud til erhvervslivet – et firmamedlemskab

Museum Rebild ønsker gerne at styrke kontakten mellem museet og det lokale erhvervsliv, og derfor tilbyder vi nu som noget helt nyt et firma-medlemskab med store fordele.

Opbakningen fra virksomheder i området er af uvurderlig betydning for museet, samtidig med at museet har en række tilbud som lokale virksomheder kan have glæde af. Erhvervsmedlemskabet af museumsforeningen koster 500 kr. og giver en række fordele:

• Gratis adgang til museet for 2 personer• Gratis adgang for 2 personer ved særarrangementer såsom: Levendegørelses/ håndværksdage, Gammel Jul, Julestue og Søndagsdans med Rebild Spille-mændene	• Firmaet modtager 4 eksemplarer af museets årsskrift samt aktuelle nyhedsbreve på mail• Tag dine gæster med på museum for halv pris• Bidrag over 500 kr. er fradragsberettigede

MUSEET FORMIDLER OG TILBYDER

• Faste udstillinger omkring vores fagområder: Musikken, skoven og jagten• Særudstillinger om specielle emner: P.t. udstillinger om Egholmborgen, Rebildsølvskatten, Fruerhøjstenen, Fræer 1954 samt udstilling om traditionel pottemageri i Rold Skov	• Foredrag og guidede ture• Kaffe, kage, is og souvenirs i vores velassorterede museumscafé

ET MUSEUM HVOR DER SKER NOGET

• Levende aktiviteter året rundt• Familiedans og søndagsdans• Oplev Rebildspillemandene hver søndag• Levendegørelse af håndværk og husflid• Tradition og fornyelse	• Aktivitetsdage i sommerferien• Mulighed for selv at forme og skabe• Et savværk, hvor der flere gange årligt er familierangementer• En uregerlig nisse, der dukker op hvert år til Julestuen